

71. EKONOMSKA POLITIKA - Pojam i definisanje

Ekonomska politika predstavlja aktivnost države kojom ona u skladu sa postavljenim ciljevima utiče na makroekonomske tokove u zemlji. Njome država nastoji da usmeri aktivnosti privrednih subjekata i stanovništva u željenom smeru, čime se ostvaruju postavljeni kratkoročni i dugoročni društveno-ekonomski ciljevi. Država usmerava privredne tokove primenom različitih instrumenata i mera. U tržišnim uslovima poslovanja, ove mere i instrumenti su usmereni na korigovanje i dopunjavanje delovanja tržišnih zakonitosti.

Osnovni subjekti tj. nosioci ekonomske politike su skupština, vlada, ministarstva i centralna banka. Prilikom definisanja ekonomske politike nosioci ekonomske politike najpre definišu ciljeve ekonomske politike koje žele da ostvare.

Najvažniji ciljevi ekonomske politike su:

1. maksimiziranje blagostanja društva,
2. povećanje zaposlenosti,
3. povećanje proizvodnje odnosno ubrzanje privrednog rasta (povećanje BDP-a),
4. smanjenje inflacije,
5. uravnoteženje platnog bilansa,
6. uravnoteženje budžeta,
7. smanjenje zaduženosti.

Nakon što definišu ciljeve ekonomske politike, nosioci ekonomske politike određuju vrstu ekonomske politike kojom smatraju da će najefikasnije postići postavljene ciljeve i instrumente u okviru izabrane politike. Država obično kombinuje više instrumenata radi postizanja određenog cilja. Međutim, treba imati u vidu da pojedini instrumenti deluju na više ciljeva, pa treba voditi računa da ostvarenjem jednog cilja država ne ugrozi ostvarenje drugih ciljeva.

Najznačajniji segmenti ekonomske politike su:

1. **monetarno-kreditna politika** - skup mera i instrumenata kojima centralna banka, kao vrhovna monetarna institucija, utiče na ponudu novca i kredita,
2. **fiskalna politika** - skup mera i instrumenata kojima država utiče na visinu javnih prihoda i rashoda, a sastoji se iz dva segmenta: poreske politike i politike opšte ili javne potrošnje,
3. **spoljnotrgovinska politika** - skup mera i instrumenata kojima država utiče na spoljnotrgovinske tokove (carine, kvote, dozvole i sl.),
4. **politika cena** - mere kojima država neposredno utiče na nivo cena u zemlji.

U zavisnosti od toga da li dolazi do rasta ili opadanja privredne aktivnosti i cena, ekonomska politika može biti:

1. **ekspanzivna (antirecesiona)** - ekonomska politika koja ima za cilj povećanje efektivne tražnje, čime se podstiče rast proizvodnje i zaposlenosti,
2. **restriktivna (antiinflaciona)** - ekonomska politika koja ima za cilj smanjenje efektivne tražnje, kako bi se obuzdao rast cena.

72. PORESKA POLITIKA

Poreska politika predstavlja segment fiskalne politike kojom država utiče na visinu javnih prihoda. Naime, svaka država mora da obezbedi sredstva za normalno odvijanje njenih funkcija. Sredstva za te namene država prikuplja na različite načine, ali najčešće je to putem poreza. Povećanjem poreza država nastoji da postigne povećanje javnih prihoda, dok smanjenjem poreza dolazi do smanjenja javnih prihoda.

Poreska politika, u zavisnosti od stanja u privredi i postavljenih makroekonomskih ciljeva, može biti:

1. **ekspanzivna** - ona podrazumeva smanjenje porezskih stopa, čime se povećava efektivna tražnja. To dalje podstiče rast proizvodnje i zaposlenosti, jer je potrebno proizvesti veću količinu proizvoda i usluga kako bi se zadovoljila tako povećana tražnja, a to uglavnom podrazumeva i zapošljavanje dodatnog broja radnika u radi povećanja proizvodnje.
2. **restriktivna** - podrazumeva povećanje poreskih stopa, čime se smanjuje efektivna tražnja, jer stanovništvu i privrednim subjektima preostaje manje novca na raspolaganju nakon što plate tako uvećane poreze. Smanjenjem efektivne tražnje, uz nepromenjenu ponudu, dolazi do smanjenja opšteg nivoa cena tj. inflacije.

Višim ili nižim stopama poreza, u okviru fiskalne makroekonomske politike, moguće je destimulisati ili stimulisati proizvodnju, promet, potrošnju pojedinih proizvoda. Na primer, povećanjem stope PDV-a za određeni proizvod, zbog porasta njegove cene, destimuliše se njegova prodaja, i obratno. Sa druge strane, putem poreske politike država može da utiče i na ponašanje stanovništva. Ukoliko se npr. poveća porez na zarade smanjuje se raspoloživi dohodak potrošača, a samim tim i agregatna tražnja u zemlji.

Osim što utiče na nivo proizvodnje i cena, država primenom mera poreske politike utiče i na stanje u budžetu i nivo zaduženosti. Ukoliko određena privreda beleži rast deficita budžeta i javnog duga, nosioci ekonomske politike (u ovom slučaju ministarstvo finansija) će povećati poreske stope, kako bi povećali prilij javnih prihoda u državnu kasu.

73. FINANSIRANJE JAVNE POTROŠNJE

Finansiranje javne potrošnje predstavlja drugi segment fiskalne politike. Javna potrošnja predstavlja izdatke države, pokrajine i jedinica lokalne samouprave radi podmirenja javnih potreba. Dakle, za razliku od poreske politike, koja utiče na visinu javnih prihoda, finansiranje javne potrošnje utiče na visinu javnih rashoda.

Osnovni oblici javne potrošnje su:

1. finansiranje rada državnog aparata,
2. kupovina dobara i usluga za državne potrebe,
3. transferna plaćanja (naknada za slučaj nezaposlenosti, dečiji dodatak, socijalna pomoć, subvencije i sl.),
4. investiciona potrošnja (pre svega, izgradnja infrastrukture).

Kao i poreska politika, i politika finansiranja javne potrošnje, u zavisnosti od postavljenih ciljeva i primenjenih mera, može biti:

1. **ekspanzivna** - primenjuje se u slučaju pada proizvodnje i zaposlenosti ili stagnacije privredne aktivnosti. Putem povećanja javne potrošnje država povećava efektivnu tražnju i podstiče rast proizvodnje i zaposlenosti;
2. **restriktivna** - primenjuje se u uslovima visoke inflacije. Smanjenjem javne potrošnje smanjuje se efektivna tražnja, što uz nepromenjenu ponudu dovodi do smanjenja opšteg nivoa cena odnosno inflacije.

74. DINAMIZIRANJE PROIZVODNJE I ZAPOSLENOSTI

U situaciji kada u jednoj privredi nivo proizvodnje i zaposlenosti opada ili stagnira, država primenjuje odgovarajuće mere kako bi podstakla rast proizvodnje i zaposlenosti. To zahteva povećanje efektivne tražnje putem ekspanzivne monetarno-kreditne i fiskalne politike.

Osnovne mere za dinamiziranje proizvodnje i zaposlenosti su:

1. **monetarna politika** - štampanje dodatne količine novca, otkup deviza od strane centralne banke, otkup hartija od vrednosti od strane centralne banke poslovnim bankama, smanjenje stope obavezne rezerve, smanjenje eskontne stope itd.;
2. **kreditna politika** - smanjenje kamatnih stopa i poboljšanje uslova kreditiranja (u smislu smanjivanja učešća za kredite, produženja roka otplate i sl.);
3. **poreska politika** - smanjenje poreza;
4. **finansiranje javne potrošnje** - povećanje javne potrošnje, kroz povećanje izdataka za određene oblike javne potrošnje (prevashodno transfernih plaćanja i investicione potrošnje).

Posebne mere za dinamiziranje proizvodnje i zaposlenosti:

1. **poreske olakšice** - oslobađanje od plaćanja poreza u određenom periodu (najčešće u toku prvih godina poslovanja) ili izuzimanje reinvestirane dobiti iz poreske osnovice (deo neraspoređene dobiti koja je namenjena za ulaganje u proširjenje kapaciteta i nabavku savremene tehnike i tehnologije ne podleže oporezivanju, čime se ubrzava razvoj tehnike i tehnologije),
2. **stimulisanje investicija** (naročito stranih direktnih investicija) - putem davanja određenih srestava po zaposlenom radniku, davanje besplatnog građevinskog zemljišta, oslobađanje od poreza na zarade u određenom periodu i sl.;
3. **mere spoljnotrgovinske politike** - smanjenje ili ukidanje carina za izvoz.

75. INVESTICIONA POTROŠNJA

Investiciona potrošnja predstavlja segment javne potrošnje, koji podrazumeva ulaganja od strane države u produktivne svrhe, što će omogućiti povećanje BDP-a i ND u dugom roku (izgradnja saobraćajne infrastrukture, hidrocentrala, fabrika i sl.).

Značaj investicione potrošnje ogleda se u tome što dovodi do:

1. povećanja agregatne tražnje, a time i proizvodnje i zaposlenosti;
2. povećanje stoka kapitala u privredi (ukupnog akumuliranog kapitala), što dovodi do rasta potencijala za proizvodnju i u dugom roku može imati pozitivan uticaj na privredni rast i razvoj.

Investicijska potrošnja može biti finansirana iz različitih izvora:

1. štednje (akumulacije),
2. domaćih i međunarodnih zajmova,
3. štampanjem novca.

Finansiranje javne potrošnje najbolje je vršiti iz akumulacije, jer druga dva izvora dovode do pojave inflatornih pritisaka, rasta zaduženosti i ugrožavanja makroekonomske stabilnosti.

U savremenim uslovima, finansiranje investicione potrošnje, naročito u zemljama u tranziciji, vrši se putem javno-privatnog partnerstva.

76. STABILIZACIONA EKONOMSKA POLITIKA

Stabilizaciona politika u širem smislu podrazumeva borbu protiv inflacije (obezbeđivanje stabilnosti cena), sa jedne strane, ali i povećanje proizvodnje i zaposlenosti, sa druge. Drugačije rečeno, stabilizaciona politika u širem smislu obuhvata i antirecesionu i antiinflacionu politiku. U užem smislu, ona obuhvata samo politiku usmerenu na postizanje i održavanje stabilnosti cena tj. samo antiinflacionu politiku.

Cilj stabilizacione politike u užem smislu jeste usporavanje odnosno zaustavljanje rasta cena, ali borba protiv inflacije po pravilu ne sme da dovede do porasta nezaposlenosti i pada proizvodnje. Kako bi se postigla oba cilja, potrebno je povezati i uskladiti pomenuta dva vida politike. Samo na taj način se može ostvariti puna zaposlenost bez inflacije.

Osnovne mere usmerene na smanjenje opšteg nivoa cena (inflacije) su restriktivna monetarno-kreditna i fiskalna politika. Međutim, kako bi zaustavila dalji rast cena u pojedinim slučajevima država primenjuje mere politike cena (mere direktne kontrole cena), koje imaju za cilj da zadrže cene na određenom nivou, Ove mere su privremenog karaktera odnosno primenjuju se dok se ne uklone uzroci inflacije.

U slučaju dugoročnih strukturnih neravnoteža (kao što je to slučaj u našoj zemlji), potrebno je izvršiti privatizaciju i restrukturiranje preduzeća i banaka, kako bi se pokrenuo privredni rast (to su tzv. strukturne reforme).

U tom smislu, ključne faze stabilizacionih programa su:

1. **Faza brze dezinflacije** – smanjenje cena u što kraćem roku primenom mera politike cena,
2. **Faza fleksibilizacije** – ima za cilj da se održi stabilnost cena i pokrenu strukturne reforme,
3. **Strukturne reforme** – kada se osigura stabilnost cena potrebno je sprovođenjem strukturnih reformi stvoriti poslovni ambijent koji će obezbediti stabilan privredni rast bez inflatornih pritisaka.

77. INFLACIJA – Pojam i obeležja

Postoji veliki broj definicija inflacije, ali se obično definiše kao kontinuirani rast opšteg nivoa cena ili pad kupovne moći novca. U zavisnosti od načina na koji se definiše inflacija, različito se i izračunava stopa inflacije kao pokazatelj intenziteta inflacije:

1. ukoliko se inflacija definiše kao porast nominalnog u odnosu na realni BDP stopa inflacije se izračunava putem deflatora BDP-a;
2. ukoliko se inflacija definiše kao ponderisani prosek rasta cena onda se stopa inflacije izračunava putem indeksa cena (najčešće se uzima u obzir indeks potrošačkih cena tj. promena vrednosti potrošačke korpe u nekom periodu u odnosu na određeni prethodni period);
3. ukoliko se inflacija definiše kao pad kupovne moći novca onda se stopa inflacije izračunava putem indeksa troškova života (promena minimalnih izdataka za potrošnju koji obezbeđuje određeni nivo blagostanja).

U praksi postoji veliki broj vrsta inflacije, s obzirom na mnoštvo kriterijuma za podelu.

Prema **intenzitetu**, inflacija može biti:

1. *laka ili puzajuća inflacija* (sa stopama inflacije od 2-5% godišnje),
2. *umerena ili srednja inflacija* (sa stopama inflacije od 5-15% godišnje),
3. *jaka inflacija* (sa stopama inflacije 15-40% godišnje),
4. *hiperinflacija* (sa stopama inflacije od preko 50% mesečno).

Prema **dužini trajanja**, inflacija može biti:

1. *sekundarna inflacija* - dugotrajna inflacija sa niskim stopama inflacije;
2. *jednokratna inflacija* - kratkotrajna inflacija sa visokim stopama inflacije. Obično je rezultat nekih kratkoročnih mera ekonomske politike npr. jednokratnog rasta zaduživanja države kod centralne banke. Ova inflacija prestaje nakon što se neutrališe uzrok inflacije;
3. *hronična inflacija* - dugotrajna inflacija sa visokim stopama inflacije, pri čemu se stope inflacije vremenom povećavaju.

Prema **stanju u platnom bilansu**:

1. *domaća inflacija* (rezultat je poremećaja i neravnoteža na domaćem tržištu),
2. *uvezena inflacija* (rezultat je neravnoteže u platnom bilansu, pre svega u trgovinskom bilansu i promena cena na svetskom tržištu).

Prema **dejstvu**:

1. *kontrolisana, prikrivena ili prigušena inflacija* – kod ove inflacije država primenjuje mere kontrole cena i zarada kako bi smanjila cene. Međutim, ukoliko ove mere nisu praćene uklanjanjem uzroka nastanka inflacije, cene će nastaviti da rastu;
2. *otvorena inflacija* – to je inflacija koja se slobodno širi u privredi, pri čemu država ne primenjuje mere da kontroliše rast cena, već obično dodatno pospešuje rast cena dodatnom emisijom novca.

Osnovni oblici inflacije su:

1. inflacija tražnje (monetarna inflacija),
2. troškovna inflacija,
3. strukturna inflacija.

78. MONETARNA INFLACIJA

Monetarna inflacija nastaje kao rezultat neravnoteže između novčanih i robnih fondova u privredi. Naime, u slučaju ove inflacije prevelika količina novca u opticaju dovodi do rasta efektivne tražnje (zbog čega se još i naziva inflacija tražnje) u odnosu na robne fondove (agregatnu ponudu u zemlji). Ova neravnoteža između robnih i novčanih fondova se može uskladiti jedino putem rasta cena.

Do povećanja ponude novca u opticaju može doći iz različitih razloga, a najčešći su štampanje prekomerne količine novca od strane centralne banke, zaduživanje države kod centralne banke za pokrivanje budžetskog deficita ili za investicionu potrošnju, zaduživanje stanovništva, zaduživanje privrednih subjekata za obrtna sredstva i generalno ekspanzivna monetarna i kreditna politika (smanjenje eskontne stope, smanjenje stope obavezne rezerve, smanjenje kamatnih stopa i sl.).

Dodatni problem koji se javlja kod ove inflacije je to što je rast cena obično praćen rastom zarada, jer radnici nastoje da održe realnu zaradu na istom nivou. Kako radnici za svoju nominalnu zaradu zbog rasta cena mogu da kupe manje robe i usluga, oni putem sindikata utiču na poslodavce da im povećaju zarade. Rast zarada dovodi do rasta troškova proizvodnje privrednog subjekta koji je povećao zarade, što dovodi do rasta cena gotovih proizvoda tog privrednog subjekta. Time se pokreće spirala cena i zarada odnosno inflaciona spirala, koju je kasnije vrlo teško zaustaviti.

79. TROŠKOVNA INFLACIJA

Ovaj oblik inflacije nastaje usled autonomnog rasta troškova reprodukcije (proizvodnje), koji ne mora da bude praćen postojanjem neravnoteže između robnih i novčanih fondova.

U tom smislu kao osnovni uzroci nastanka ove inflacije mogu se navesti:

1. ***Porast zarada iznad produktivnosti rada*** – Porast zarada koji nije praćen rastom produktivnosti rada (usled delovanja sindikata ili kod povećanja zarada u javnom sektoru) dovodi do rasta cena. Ove nerealno povećane zarade stvaraju višak tražnje koji nije praćen rastom robnih fondova, jer rast zarada nije rezultat povećanja proizvodnje. Kako su troškovi zarada deo troškova proizvodnje, zbog rasta zarada dolazi do rasta troškova proizvodnje, cene koštanja i prodajne cene, a time i do pojave inflacije u čitavoj privredi;
2. ***Odsustvo konkurencije tj. postojanje monopola u pojedinim sektorima privrede*** – Iako oni deluju u pojedinim privrednim granama, inflacija nastala kao rezultat povećanja prodajne cene monopoliste vrlo brzo se širi u privredi, naročito ako ostala preduzeća koriste proizvod monopoliste kao input u svojoj proizvodnji. Uticaj monopola na rast cena zavisi od značaja privredne grane u kojoj postoji monopol za privredu (najveći uticaj ima monopol u proizvodnji i distribuciji energije, s obzirom da nju koriste svi privredni

subjekti). Zbog povećanja cene proizvoda monopoliste, privredni subjekti koji koriste taj proizvod kao input u proizvodnji imaju povećane troškove materijala, što će usloviti porast njihovih troškova, cene koštanja i prodajne cene, čime se inflacija prenosi na čitavu privredu. Ukoliko se radi o sredstvu za ličnu potrošnju, rast cena dovodi do povećanja troškova života i stvoriti uslove da radnici zahtevaju povećanje zarada;

3. ***Autonomni porast cena u cilju povećanja akumulacije*** – Ukoliko pojedini privredni subjekti nastoje da povećaju akumulaciju, ne putem porasta produktivnosti (koji dovodi do smanjenja cene koštanja i ostvarivanja veće dobiti uz istu prodajnu cenu), nego putem rasta cena sopstvenih proizvoda (čime će se ostvariti veća dobit uz istu cenu koštanja i veću prodajnu cenu). Ukoliko se radi o dobrima za ličnu potrošnju doći će do porasta troškova zarada, jer će radnici zahtevati porast zarada da bi mogli da kupe istu količinu tog dobra po većoj ceni. Ukoliko se radi o sredstvima za proizvodnju (obično materijala) doći će do porasta troškova materijala. U oba slučaja dolazi do pojave troškovne inflacije zbog autonomnog porasta troškova.

80. STRUKTURNA INFLACIJA

Strukturalna inflacija nastaje kao kombinacija monetarne inflacije i troškovne inflacije. Kod ove inflacije može postojati ravnoteža između agregatne ponude (robnih fondova) i agregatne tražnje (novčanih fondova) na nivou privrede kao celine, ali do inflacije dolazi zbog neravnoteže između ponude i tražnje u pojedinim sektorima privrede. Ta neravnoteža dovodi do pojave inflacije tražnje u tom sektoru, koja se posle kao troškovna inflacija prenosi na čitavu privredu.

Porast cena uzrokovan većom tražnjom u odnosu na ponudu u jednom sektoru privrede prenosi se na celu privredu na dva načina. Ukoliko se radi o dobrima za ličnu potrošnju, zbog rasta cena dolazi do povećanja troškova života, što će navesti radnike da zahtevaju veću zaradu, kako bi mogli da kupe istu količinu tih dobara kao i pre poskupljenja. Rast zarada dovodi do povećanja troškova proizvodnje i rasta prodajnih cena. Sa druge strane, ukoliko se radi o dobrima koja se koriste kao input u proizvodnji nekog drugog proizvoda, rast njihovih cena usloviće rast troškova proizvodnje kod proizvođača koji koriste dato dobro kao input. Porast troškova proizvodnje dovodi do povećanja cene koštanja, što će svakako uticati na povećanje prodajne cene tih proizvođača.

Najbolji primer za strukturalnu inflaciju je porast cena poljoprivrednih proizvoda zbog slabog roda određene godine. U takvim uslovima ponuda poljoprivrednih proizvoda je manja od tražnje za njima, što dovodi do rasta cena ovih proizvoda. S obzirom da poljoprivredni proizvodi imaju značajno učešće u ukupnim izdacima stanovništva, rast njihovih cena dovešće do rasta troškova života. To će uticati na povećanje zarada, što povlači sa sobom rast troškova i pokreće inflacionu spiralu.

81. UVOZNA INFLACIJA

Uvozna inflacija nastaje usled neravnoteže u platnom bilansu zemlje, naročito u trgovinskom bilansu. U savremenim uslovima, kada gotovo sve privrede nastoje da se što više uključe u međunarodnu podelu rada i razmenu na svetskom tržištu, sve češće dolazi do pojave uvozne inflacije. Ona je česta pojava u privredama koje su visoko zavisne od uvoza i koje uvozom skupe robe iz inostranstva „uvoze“ inflaciju u svoju ekonomiju. Rast cena na svetskom tržištu se tako prenosi na nacionalnu ekonomiju.

Rast cena na svetskom tržištu se na domaće tržište prenosi na tri načina:

1. **putem uvoza dobara za ličnu potrošnju** - uvoz skupih sredstava za ličnu potrošnju dovodi do porasta troškova života, što iziskuje porast zarada. Porast zarada dalje dovodi do porasta troškova i cene koštanja i prodajne cene;
2. **putem uvoza sirovina i repromaterijala** - uvoz skupih sirovina i repromaterijala dovodi do povećanja troškova materijala, a time i ukupnih troškova proizvodnje, što vodi rastu cene koštanja i prodajne cene;
3. **putem uvoza osnovnih sredstava** - uvoz skupih osnovnih sredstava, pre svega opreme, dovodi do povećanja osnovice za obračun amortizacije, a time i do povećanja troškova amortizacije i ukupnih troškova proizvodnje, ali i cene koštanja i prodajne cene.

82. UZROCI I POSLEDICE INFLACIJE

Postoji veliki broj faktora koji uzrokuju pojavu inflacije. Kao najčešći **uzroci** inflacije mogu se navesti:

1. **Monetarna ekspanzija** - Rast novčane mase (agregatne tražnje) u odnosu na robne fonove (agregatnu ponudu) jedan je od najčešćih uzroka inflacije. Usled ekspanzivne monetarno-kreditne politike (koja podrazumeva štampanje dodatne količine novca od strane centralne banke, veće zaduživanje države kod centralne banke, smanjenje stope obavezne rezerve, eskontne stope i kamatne stope na kredite i sl.) dolazi do povećanja količine novca u opticaju, koja uz nepromenjenu ponudu dovodi do rasta cena;
2. **Neravnoteža platnog bilansa** - Privrede koje su u velikoj meri zavisne od uvoza, podložne su većem uticaju porasta cena na svetskom tržištu;
3. **Porast zarada iznad produktivnosti rada** - Povećanje zarada koje nije praćeno rastom produktivnosti dovodi do rasta troškova proizvodnje i rasta cene koštanja i prodajne cene. Sa druge strane, rast zarada dovodi do rasta tražnje koje nije praćeno porastom ponude, što dodatno podstiče rast cena;
4. **Međunarodna povezanost privreda** - Veća povezanost privreda u savremenim uslovima dovodi do prenošenja inflatornih tendencija među nacionalnim ekonomijama;
5. **Postojanje monopola** - Imajući u vidu da monopolisti nezavisno formiraju cene, svako povećanje prodajnih cena monopoliste uticaće na rast troškova proizvodnje ili troškova života i pokretanja inflacione spirale;
6. **Politički faktori** - Štampanje novca za finansiranje političkih kampanja i ratova i drugi neproduktivni izdaci države, dovode do porasta agregatne tražnje u odnosu na ponudu;

7. ***Neravnomerna raspodela nacionalnog dohotka*** - Veća izdvajanja za ličnu i investicionu potrošnju u odnosu na akumulaciju u strukturi nacionalnog dohotka dovode do povećanja agregatne tražnje u odnosu na ponudu.
8. ***Autonomni rast cena radi povećanja akumulacije ili kao rezultat ekonomske politike države*** - Povećanje cena zarad povećanja akumulacije od strane pojedinih privrednih subjekata, ali i povećanje poreza, carina i cena komunalnih usluga dovode do pojave i jačanja inflatornih pritisaka.

Sa druge strane, inflacija ima brojne negativne efekte. Najznačajnije **posledice** inflacije su:

1. ***Pad kupovne moći novca*** - U uslovima inflacije, dolazi do obezvređivanja nacionalne valute, jer se za istu količinu novca, zbog rasta cena, može kupiti manje robe;
2. ***Deformacija cenovnih signala sa tržišta*** - U uslovima inflacije, rast cena nije siguran znak porasta tražnje za određenim proizvodom, što u negativno utiče na mogućnost koncipiranja i vođenja poslovne politike;
3. ***Neekonomično poslovanje*** - U uslovima inflacije otežan je plasman robe na tržište i javlja se potreba za zaduživanjem, kako bi se pokrenuo novi ciklus reprodukcije;
4. ***Nepoverenje u nacionalnu valutu*** - S obzirom da dolazi do obezvređivanja nacionalne valute, stanovništvo nastoji da je što pre konvertuje u neku inostranu valutu u koju ima poverenja;
5. ***Nerealna tražnja za kreditima*** - U uslovima inflacije krediti su jeftiniji, jer kamata vrlo teško može da prati rast stope inflacije, pa su i stanovništvo i privreda motivisani da se zadužuju više;
6. ***Deficit trgovinskog bilansa*** - Povećana tražnja na domaćem tržištu, u uslovima nedovoljne domaće ponude, može se u kratkom roku zadovoljiti samo putem uvoza, što dovodi do bržeg rasta uvoza u odnosu na izvoz i pojave trgovinskog deficita;
7. ***Psihološki efekti na stanovništvo i privredu*** - Stanovništvo u inflatornim uslovima teži da sav svoj raspoloživi novac što pre utroši, dok privredni subjekti nastoje da u svoju prodajnu cenu uključe očekivanu inflaciju, pa se inflatorni proces sve više ubrzava.

Osim negativnih efekata inflacija, ukoliko se radi o niskim stopama inflacije, može imati i određene pozitivne efekte, kao što su podsticanje rasta proizvodnje i zaposlenosti (jer su privredni subjekti motivisani da proizvode više usled rasta cena) i podsticanje investicione aktivnosti (zbog jeftinog zaduživanja).

83. DEFLACIJA - uzroci i posledice

Deflacija podrazumeva opšti pad cena i rast kupovne moći novca. Javlja se u situaciji kada su robni fondovi (agregatna ponuda) veći u odnosu na novčane fondove (agregatnu tražnju), pa se ta neravnoteža može uskladiti samo putem smanjenja cena.

Uzroci nastanka deflacije su:

1. **restriktivna monetarno-kreditna politika** (povećanje stope obavezne rezerve, eskontrne stope i kamatne stope na kredite i sl.);
2. **restriktivna fiskalna politika** (povećanje poraza i smanjenje javne potrošnje).

Delovanjem pomenutih faktora dolazi do pada količine novca u opticaju (agregatne tražnje) u odnosu na ponudu roba (agregatnu ponudu), što uzrokuje dalji pad ponude roba, jer privredni subjekti zbog smanjenja cena smanjuju obim proizvodnje. Smanjenje proizvodnje praćeno je otpuštanjem radnika i padom životnog standarda stanovništva, što dovodi do još većeg pada agregatne tražnje, čime se pokreće deflaciona spirala koju je, kada se jednom pokrene, vrlo teško zaustaviti. Kao primer za ovakvo stanje u privredi može se navesti Velika svetska ekonomska kriza 1929-1933. godine.

Deflacija, za razliku od inflacije, pogoduje primaocima fiksnih dohodaka (plata, penzija i sl.) i davaocima kredita, jer za svoj fiksni dohodak, usled pada cena, mogu kupiti sve veću i veću količinu dobara. Primaoci dobiti, kao promenljivog dohotka, gube u slučaju deflacije. Trgovci koji kupuju robu da bi je dalje prodali, trpe značajnu štetu, jer cene njihove robe padaju, pa se smanjuje i njihova zarada. Privrednim subjektima u oblasti industrije, takođe, ne ide u korist postojanje deflacije, jer oni gube na razlici u cenama koje plaćaju za sredstva za proizvodnju i prodajnih cena gotovih proizvoda.